

Motion till riksdagen 2021/22:4494

av Birger Lahti m.fl. (V)

med anledning av prop. 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet

1 Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen avslår proposition 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet.

2 Inledning

Proposition 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet syftar till att undanröja hinder för fullbordandet av den inre marknaden för el, integrera elmarknaden och ”trygga en verklig inre marknad för el”¹.

Elmarknadsdirektivets syfte är att fastställa gemensamma regler för produktion, överföring, distribution, energilagring och leverans av el samt bestämmelser om konsumentskydd inom EU. Syftet är att skapa verkligt integrerade, konkurrensutsatta, konsumentorienterade, flexibla, rättvisa och transparenta elmarknader inom EU. Bestämmelserna ska även leda till att kvarstående hinder för den inre marknaden för el inom EU tas bort, såsom ”fragmenterade och reglerade nationella marknader som försvårat elleverans på lika villkor och gränsöverskridande samarbete”².

Det innehåller också regler om öppet tillträde till den integrerade marknaden, tredje parts tillträde till överförings- och distributionsinfrastruktur samt krav avseende åtskillnad och regler om oberoende för tillsynsmyndigheter i medlemsstaterna. Även gränsöverskridande tillträde för nya elleverantörer och tillhandahållare av elproduktion och energilagring möjliggörs genom propositionens förslag.

¹ Prop. 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet s. 42.

² Ibid.

I regeringens pressmeddelande om propositionen marknadsförs den som en viktig del i regeringens elektrifieringsstrategi genom att anpassa regleringar till EU:s elmarknad för framtida elbehov och därigenom hålla priserna nere för elanvändare.³

Propositionen innehåller även en rad positiva förslag såsom:

- Elanvändare ska i vissa fall kunna ansluta mikroproduktionsanläggningar till elnätet utan att betala någon avgift till nätföretaget.
- Kravet på att en mikroproducent ska vara nettoanvändare av el för att undantas från nätavgiften för inmatning av el på elnätet ska utgå.
- Elnätsbolagen ska vartannat år ta fram en nätutvecklingsplan som ska underlätta verksamhet gällande nätflexibilitet.
- När intäktsramen bestäms för en nätverksamhet ska hänsyn tas till i vilken utsträckning flexibilitetstjänster används och förbättrar effektiviteten i verksamheten.
- Konsumenterna ges information om elförbrukning genom smarta mätare, tydligare fakturor och faktureringsinformation och därmed bättre förutsättningar att kunna jämföra erbjudanden och möjlighet att aktivt delta i energiomställningen.
- Konsumenter ges även möjlighet att förbruka, lagra och sälja egenproducerad el på marknaden.

Regeringen bedömer att förslagen väntas både förbättra nätkapaciteten och i förlängningen bidra till lägre kostnader för elkunderna. Vänsterpartiet delar inte den bedömningen.

3 Negativa effekter av gemensam elmarknad inom EU

Sverige har i princip en fossilfri energiproduktion, och genom decennier av investeringar även till stor del en förnybar energiproduktion. Vi har också en balanserad energiproduktion i förhållande till behoven, t.o.m. ett visst överskott totalt, vilket ger ett internationellt sett relativt lågt pris på el.

Situationen i Europa ser helt annorlunda ut. Där är fossilberoendet fortsatt stort. Den strategi EU valt är i hög utsträckning att växla från kol till rysk fossilbaserad gas, den energiform som nu orsakar en kostnadschock för europeiska hushåll och företag när Rysslands krig mot Ukraina har fått stora konsekvenser för elmarknaden i Europa. Med anledning av den ryska invasionen av Ukraina har priserna på fossila bränslen stigit, vilket påverkar elpriset i länder där dessa bränslen används för elproduktion i större utsträckning. Detta påverkar även elpriserna i södra Sverige. Det som hänt i södra Sverige är nämligen att elpriserna via import och export smittats av de höga elpriserna i EU.

Men även långt innan Rysslands krig mot Ukraina gav EU-ländernas beroende av rysk fossilbaserad gas tydligt resultat i form av skenande elpriser i Europa, vilket alltså är en konsekvens av EU-ländernas misslyckande att ställa om till fossilfria alternativ. I Tyskland och flera andra länder i Europa är elpriserna väsentligt högre. Eftersom Ryssland är ett stort land för export av naturgas, kol och olja spås Europas elmarknad

³ <https://www.regeringen.se/pressmeddelanden/2022/03/stabila-och-langsigtiga-villkor-for-elnatet--regeringen-tar-forsta-steget-for-att-genomfora-elektrifieringsstrategin/>.

avsevärt påverkas av den politiska utvecklingen i Ryssland och omvärldens reaktioner på den, detta då en fjärdedel av den totala energin i EU kommer från just naturgas.

En gemensam elmarknad inom EU leder till mer likartad elprisbildning inom EU, genom elexport och elimport, och därmed ett betydligt högre elpris i Sverige. Sverige är med andra ord inte direkt beroende av ryska gasleveranser, eller av övriga EU-länders misslyckade omställning till fossilfri och förnybar energiproduktion, men blir indirekt *prisberoende* genom stegen mot en gemensam europeisk elmarknad.

4 Gemensam elmarknad inom EU försvårar omställningen i Sverige

Ytterligare steg mot en gemensam elmarknad inom EU leder till mer enhetlig elprisbildning inom EU och därmed ett betydligt högre elpris i Sverige. Omställningen av industrin i Sverige bygger på god tillgång till fossilfri el till ett rimligt pris. Om elpriset i Sverige stiger försvåras klimatomställningen inte endast av industrin och elektrifieringen av transportsektorn utan av hela samhället i övrigt. Sverige och inte minst norra Norrland behöver den fossilfria el som produceras inom landets gränser. Regeringen måste därför stoppa planerna på byggandet av elkablar till Europa, släppa ambitionen om ett enhetligt elpris inom EU och upphöra att ta ytterligare steg mot en gemensam elmarknad inom EU för att sänka elpriserna och trygga tillgången till fossilfri el i Sverige. Regeringen måste ta tillbaka kontrollen av den svenska elmarknaden, annars kommer det inte att spela någon roll hur mycket el som produceras i södra Sverige eller vilken överföringskapacitet mellan norra och södra Sverige vi har. Offentliga investeringar i svensk elproduktion riskerar att i praktiken bli subventioner till grannlänernas industrier och marknader och vinster till elbolagen.

Med ett enhetligt pris på el i EU, eller stark påverkan från tyska elpriser, skulle våra elpriser i praktiken också helt bli beroende av rysk gas och priset på utsläppsätter. Det är orimligt eftersom svensk el både är fossilfri och produceras utan rysk gas.

Priset på el måste tillåtas spegla de olika ländernas förutsättningar och i vilken utsträckning de lyckats ställa om till förnybar el. Som det ser ut i dag skapas osunda incitament, där länder som smiter från omställningskostnaderna kan åka snålskjuts på de som skött sig.

Självklart ska underskott och överskott av el kunna regleras mellan länder och vi ska ha en beredskap att solidariskt kunna bistå varandra när så behövs. Så har vi gjort länge. Sverige ska dock inte betala för övriga Europas misslyckade energipolitik genom en fullt ut integrerad elmarknad med ett enhetligt pris inom EU.

En gemensam elmarknad inom EU är till glädje för elbolagen, som kan exportera billig el till EU till ett högre pris och göra omotiverat höga övervinster på redan gjorda, och redan lönsamma, investeringar. Övervinsterna skapas av att elbolagen tillåts privatisera och exportera hela samhällsnyttan av vad stat, hushåll och företag tillsammans byggt upp under decennier för att skapa en fungerande elförsörjning.

Att enbart se till elbolagens intressen är inte politikens ansvar. Politikens ansvar är att se till att elproduktionen kommer svenska konsumenterna och industrier till del, så att vi kan hålla kostnaderna nere när industrin ökar sin elanvändning. De närmaste decennierna behöver vi göra en historisk ökning av elproduktionen och elnätskapaciteten för att inte hamna i övriga EU:s situation.

Vi måste också ta höjd för att det inte hjälper att enbart bygga ut överföringskapaciteten. En rad industrier i norra Sverige planerar för att gå över till fossilfri produktion med ett kraftigt ökat elbehov som följd. När dessa industrisatsningar realiserar och Sverige blir en stor nettoexportör av batterier, fossilfritt stål och järnsvamp riskerar norra Sverige att få en negativ elenergi balans.

Därför är en kraftig utbyggnad av havsbaserad vindkraft tillsammans med en väsentligt mer utvecklad vätgasproduktion och vätgaslagringskapacitet, för att på så sätt jämna ut toppar och dalar i elförsörjningen under året, en förutsättning för att klara elförsörjningen framöver. Det svenska elsystemet behöver byggas robust och ha en god beredskap både för kalla vintrar och för ökad elanvändning i hela samhället.

Men då måste vinsterna av detta hamna i Sverige. Ska alla dessa offentliga investeringar göras kan de inte i nästa skede rinna ut i export och subventioner av industrier i våra grannländer, där avkastningen framför allt hamnar som övervinster hos de exporterande elbolagen. Sverige har stora möjligheter att framställa fossilfri och förnybar energi. Givetvis bör Sverige därför bidra till att tränga undan fossilenergi i våra grannländer, som i dag när Sverige producerar elöverskott.

Vänsterpartiet anser att staten måste göra omställningen genom investeringar bl.a. i energiproduktion, energilagring och elnät, för att möjliggöra klimatomställningen av industrin, rimliga elpriser för hushållen, elektrifiering av transportsektorn och klimatomställningen av hela samhället i övrigt. Regeringen måste omedelbart stoppa utbyggnadsplanerna av elkablar till Europa och avveckla planerna på ett enhetligt pris i EU och en gemensam elmarknad inom EU. Det är inte svenska skattebetalares sak att betala energiomställningen för länder som smiter från notan för energiomställningen. Energipolitiken är ett nationellt ansvar och ska så förbli. Riksdagen bör därför avslå proposition 2021/22:153 Genomförande av elmarknadsdirektivet när det gäller nätverksamhet. Detta bör riksdagen besluta.

Birger Lahti (V)

Ulla Andersson (V)

Lorena Delgado Varas (V)

Ali Esbati (V)

Ilona Szatmari Waldau (V)

Ciczie Weidby (V)